

1. LIETUVOS AUKŠTOJO MOKSLO TENDENCIJOS

Finansavimas ir valdymas

Tendencijos	Argumentai, išvalgos, rekomendacijos
<p>Lietuvoje viešosios išlaidos aukštajam mokslui kaip BVP (proc.) dalis auga ir jau viršijo ES vidurkį. Taip pat auga bendros išlaidos MTEP kaip BVP dalis.</p>	<p>2004–2011 m. Lietuvos viešosios išlaidos aukštajam mokslui išaugo nuo 1,1 iki 1,5 proc. BVP ir viršijo ES vidurkį, kuris 2011 m. siekė 1,3 proc.</p> <p>Aukštųjų mokyklų pajamos 2009–2013 m. išaugo beveik 35 proc.</p> <p>Nuosekliai auga bendrų išlaidų MTEP dalis, palyginti su BVP: nuo 0,92 proc. 2011 m. iki 0,95 proc. 2013 m.¹</p> <p>2016 m. SMTEP plėtros programoje numatytas siekis – 1,2 proc. strategijoje „Europa 2020“ numatytas tikslas iki 2020 m. Lietuvai – 1,9 proc. BVP. Taigi ir toliau išlieka iššūkis didinti aukštojo mokslo finansavimą, siekiant užsibrėžtų tikslų.</p>
<p>Aukštųjų mokyklų pajamų struktūroje mažėja valdžios sektoriaus dalis, auga pajamos iš užsienio.</p>	<p>Valdžios sektoriaus išlaidos vis dar sudaro didžiausią aukštųjų mokyklų pajamų šaltinį (50 proc. kolegijų ir 60 proc. universitetų pajamų 2013 m.), tačiau jų dalis aukštųjų mokyklų pajamų struktūroje nuosekliai mažėja.</p> <p>Nuo 2004 m. stipriai išaugo aukštųjų mokyklų pajamos iš užsienio institucijų (beveik visas šias pajamas sudaro ES parama). 2013 m. tai siekė 18 proc. kolegijų ir 15 proc. universitetų pajamų. Sumažėjus ES paramos apimtims nuo 2020 m. AM sistema susidurtų su dideliu lėšų stygiumi. Šios tendencijos formuluoja poreikį peržiūrėti aukštojo mokslo finansavimo modelį.</p>
<p>Vis mažesnė studentų dalis studijuoja valstybės finansuojamose (VF) vietose.</p>	<p>2000–2001 m. VF vietose studijavo 67 proc. o 2014–2015 m. jau tik 46 proc. I pakopos universitetų studentų. VF vietose studijuojančių kolegijų studentų dalis 2002–2008 m. buvo sumažėjusi, tačiau šiuo metu siekia 55 procentus. Tai rodo, kad keičiasi studijuojančiųjų aukštajame moksle struktūra, tampa svarbu diskutuoti dėl aukštojo mokslo finansavimo modelio.</p>
<p>Daug investuota į aukštųjų mokyklų materialinę bazę.</p>	<p>2009–2013 m. išleista daugiau nei 1,14 mlrd. Lt (0,33 mlrd. Eur) aukštųjų mokyklų ilgalaikiam materialiajam ir nematerialiajam turtui įsigyti. Lyginant 2013 su 2009 metais, išlaidos išaugo 3,87 karto, didžiąją investicijų dalį sudarė ES parama. Svarbu skatinti infrastruktūros panaudojimą aukštosios mokyklos veiklai efektyvinti, įvertinti jos išlaikymo sąnaudas, rasti efektyvių turto valdymo sprendimų.</p>

¹ Tikėtina, kad prastas šių rodiklių reikšmes bent iš dalies lėmė netinkamas išlaidų MTEP apskaitymas verslo sektoriuje.

<p>Tik kelių universitetų MTEP išlaidos sudaro daugiau negu trečdalį visų jų išlaidų.</p>	<p>Didžiausią savo išlaidų dalį moksliniams tyrimams skiria LSMU, VU ir KTU. 12 universitetų MTEP išlaidos sudaro mažiau nei ketvirtadalį visų jų išlaidų. Mokslo sutelkimas keliuose universitetuose skatina siekti glaudesnio mokslo ir studijų institucijų bendradarbiavimo, taip pat diskutuoti dėl universitetų modelio Lietuvoje.</p>
<p>Pernelyg platus aukštųjų mokyklų tinklas, atsižvelgiant į gyventojų skaičių ir studentų mažėjimo tendencijas.</p>	<p>Lietuvoje 1 mln. gyventojų tenka 14,5 aukštosios mokyklos, o Europoje šis skaičius yra 4,6 aukštosios mokyklos². 2014 m. – universitetuose studentų skaičius sumažėjo 10 proc., kolegijose – 9 proc., palyginti su 2011 m. Didžiausias studentų mažėjimas pastebimas humanitarinių mokslų srityje (-22 proc.) ir socialiniuose moksluose (-19 proc.). Vienintelė studijų sritis, kurioje studentų skaičius didėjo, buvo biomedicinos mokslai³. Atsižvelgiant į gimstamumo tendencijas, 2020 m. įgijusių vidurinių išsilavinimą, taigi atitinkamai ir stojančiųjų, gali sumažėti apie 40 procentų. Tokios tendencijos skatina ieškoti sprendimų aukštųjų mokyklų tinklo pertvarkai.</p>
<p>Viena silpniausių grandžių aukštųjų mokyklų ir MTEP sistemoje – valdymo sritis.</p>	<p>Mokslinės veiklos palyginamojo tyrimo ir aukštųjų mokyklų išorinio vertinimo rezultatai atskleidžia, kad viena silpniausių grandžių aukštųjų mokyklų ir MTEP sistemoje – valdymas. Mokslo palyginamojo tyrimo metu tarptautiniai ekspertai mokslinių tyrimų valdymo kriterijų įvertino silpniausiai iš penkių kriterijų visose mokslo srityse⁴. Strateginio valdymo veiklos sritis – daugiausiai neigiamai SKVC įvertinama sritis, palyginti su kitomis aukštųjų mokyklų išorinio vertinimo sritimis. Ši sritis neigiamai įvertina 8 aukštosiose mokyklose. Svarbu didinti aukštųjų mokyklų kompetenciją strateginio valdymo srityje.</p>

Studijų kokybė

Tendencijos	Argumentai, įžvalgos, rekomendacijos
<p>Dauguma studentų studijomis patenkinti, tačiau, dėstytojų nuomone, studentų pasirengimas ir motyvacija studijuoti nėra pakankama.</p>	<p>Savo studijomis patenkinti daugiau nei pusė studentų. Studijų kokybę kaip gerą vertina daugiau nei 70 proc. respondentų⁵. Dėstytojų ir administracijos požiūriu, studentai labiau studijuoja dėl diplomo nei dėl žinių. Daliai studentų kompetencijų ugdymas (is) nėra svarbiausias prioritetas. Dėstytojų manymu, studentai dažniausiai mokosi tik tiek, kad gautų teigiamą</p>

² Šaltinis: Europos aukštojo mokslo registras, Eurostat. Skaičiavimai: MOSTA.

³ Šaltinis: ŠVIS.

⁴ Mokslinės veiklos palyginamasis tyrimas (MOSTA, 2015).

⁵ EUROSTUDENT V; Studijų kokybė Lietuvoje: suinteresuotųjų šalių požiūris (MOSTA, 2014).

	<p>įvertinimą, arba tik tai, kas bus naudinga ateityje, eina tik į tas paskaitas, kuriose žymimas lankomumas, ir nesistemiškai lanko visas paskaitas bei kitus užsiėmimus</p> <p>Tarp studijuojančiųjų paplitęs akademinis nesąžiningumas. Du penktadaliai (38 proc.) bakalauro studijų studentų teigia, kad nusirašinėjimas ar kiti nesąžiningi būdai, tikintis gauti geresnį įvertinimą, jų studijose yra labai paplitę⁶.</p> <p>Svarbu gerinti studentų pasirengimą ir motyvaciją studijoms.</p>
<p>Studijuoja ir valstybės finansavimą gauna prastai studijoms pasirengę stojantieji. Vienas iš valstybės inicijuotų būdų gerinti studijų kokybę – kelti patekimo į AM kartelę.</p>	<p>2015 m. ŠMM nurodė AM nusistatyti minimalų konkursinį balą stojantiesiems į I pakopą ir iššęstines studijas. Minimalūs reikalavimai taikomi tiek stojantiesiems į VF, tiek į VNF studijų vietas. Šios nuostatos neįgyvendino 6 universitetai ir 7 kolegijos⁷.</p> <p>Dauguma AM nusistatė minimalų priėmimo balą tokį, koks buvo rekomenduotas ŠMM. Mažiausias stojamasis balas universitetuose – 1, o kolegijose – 0,8 iš dešimties. 2015 m. priėmimo į AM duomenys parodė, kad tokia žema kartelė studijų kokybės problemų nesprendžia. 1 balo ribos neperžengtų tik 2 proc. mokačių už mokslą studentų, o į valstybės finansuojamą vietą nebūtų priimti tik 7 studentai (0,05 proc.). Vis dėlto, jei minimalus stojamasis balas būtų didinamas ir taikomas visiems vienodomis sąlygomis (nepriedant papildomų balų), situacija keistųsi. Visgi, atsižvelgiant į jau dabar esančią studentų mažėjimo tendenciją ir iš to sekančias pasekmes, tokie sprendimai turėtų įtakos ne tik stojantiesiems, bet ir visai akademinėi bendruomenei.</p>
<p>Didėja studijuojančiųjų balansas studijų srityse: vis daugiau abiturientų renkasi FBT mokslus.</p>	<p>2013–2015 m. fizinių, technologijos ir biomedicinos mokslų srityse per LAMA BPO priimtų studentų skaičius augo. Biomedicinos mokslus pasirinkusiųjų dalis per šį laikotarpį išaugo 16 proc., technologijos – 2 proc., fizinius – 26 procento.</p> <p>Vis dėlto pagal studijuojančiųjų FBT mokslo srityse dalį, palyginti su visų studentų skaičiumi, vis dar atsiliekame nuo ES vidurkio (2012 m. LR – 22,1 proc., ES 28 – 25,7 proc.⁸), todėl svarbu toliau siekti didesnio studentų pasiskirstymo studijų srityse balanso.</p>

⁶ Studijų kokybė Lietuvoje: suinteresuotų šalių požiūris (MOSTA, 2014). Prieiga per internetą: http://mosta.lt/images/leidiniai/Studiju_kokybe_Lietuvoje_suinteresuotu_saliu_poziuris.pdf

⁷ Mokslo ir studijų įstatyme (2009) numatyta, kad į VF studijų vietas pirmosios pakopos ir vientisųjų studijų programas gali pretenduoti tik asmenys, kurių mokymosi rezultatai yra ne žemesni negu ŠMM nustatyti minimalūs rodikliai.

⁸ Šaltinis: Eurostat.

<p>Mokslo ir studijų integralumas nepakankamas.</p>	<p>Naujų mokslo daktarų dalis, tenkanti tūkstančiui 25–34 metų gyventojų, 2013 m. Lietuvoje buvo apie 1,2 proc., o tai yra beveik du kartus mažiau nei vidutiniškai ES. MTEP veikloms dėstytojai skiria vidutiniškai 13 proc. savo laiko, tačiau daugiau nei pusė jų (61 proc.) norėtų tam laiko skirti daugiau⁹. Esama situacija formuoja poreikį stiprinti įstatymo nuostatos dėl mokslo ir studijų vienovės įgyvendinimą, siekiant gerinti mokslo ir studijų kokybę.</p>
<p>Pernelyg didelis dėstytojų darbo krūvis, nėra sistemingai stiprinamos andragoginės kompetencijos.</p>	<p>Lietuvoje didžiausia dalis tyrėjų tarp visų ES 27 šalių, dirbančių ne vien tik AM sektoriuje: vidutiniškai ES – 13 proc., o Lietuvoje – 41 procentas. Visą darbo dieną dirbančių tyrėjų dalis Lietuvoje yra mažiausia tarp ES šalių: vidutiniškai ES – 90 proc., o Lietuvoje – 69 procentai. Lietuvoje taip pat mažiausia dalis tyrėjų, dirbančių pagal neterminuotą darbo sutartį: vidutiniškai ES – 63 proc., o Lietuvoje – apie 19 procentų¹⁰. Apklausa taip pat rodo, kad pusė dėstytojų dirba didesniu nei vieno etato krūviu. Beveik du penktadaliai turi dvi ar daugiau darboviečių. Didelį darbo krūvį dėstytojai nurodo kaip pagrindinę kliūtį kvalifikacijai užsienyje kelti¹¹. Tam įtakos turi sąlyginai žemi dėstytojų atlyginimai. Lyginant minimalius tyrėjų atlyginimus, Lietuvoje jie mažesni 2–2,5 karto nei ES 12 ir net 4–5 kartus nei ES 15 (senosios ES narės)¹². Žemas pagal tarptautinius standartus darbo užmokestis Lietuvos AM pastebėtas ir užsienio ekspertų¹³. Išorinio vertinimo rezultatai rodo, kad nėra užtikrinama sisteminga dėstytojų andragoginių kompetencijų plėtra¹⁴. Svarbu valstybės lygmeniu skirti didesnę dėmesį dėstytojams gerinant jų darbo sąlygas.</p>
<p>Nors vis didesnė studijų programų dalis įvertinama teigiamai (ir taip artėjama prie SMTEP programoje numatyto tikslo), tačiau vis dar yra didelė dalis studijų programų, turinčių trūkumų (akredituotų 3 metams).</p>	<p>SMTEP programoje numatytas siekis 2016 m. turėti 60 proc. 6 metams akredituotų studijų programų. 2014 m. iš visų įvertintų (285) vykdomų studijų programų 6 metams akredituotos 55 proc. (156) studijų programos¹⁵. 2013 m. 6 metams akredituotinių programų buvo 51 proc.¹⁶. Iš visų 2014 m. įvertintų (285) vykdomų studijų programų 118 (41 proc.) buvo</p>

⁹ Studijų kokybė Lietuvoje: suinteresuotųjų šalių požiūris (MOSTA, 2014)

¹⁰ MORE 2 Tyrėjų judumo ir karjeros tyrimas, 2013.

¹¹ Studijų kokybė Lietuvoje: suinteresuotųjų šalių požiūris (MOSTA, 2014).

¹² Metiniai minimalūs tyrėjų atlyginimai, perskaičiuoti pagal perkamosios galios paritetą (MORE 2 tyrimas).

¹³ Mokslinės veiklos palyginamasis tyrimas (MOSTA, 2015).

¹⁴ SKVC, studijų programų ekspertinio vertinimo išvados. Prieiga per internetą

<http://pluto.skvc.lt/StudyProgramResults.aspx>.

¹⁵ Studijų kokybės vertinimo centras 2014 metais, veiklos ataskaita, SKVC, Vilnius, 2015.

¹⁶ Studijų kokybės vertinimo centras 2013 metais. Veiklos ataskaita. SKVC. Vilnius. 2014.

	<p>siūlomos akredituoti 3 metams, 11 (4 proc.) neakredituoti¹⁷. 2013 m. 3 metams akredituotinių programų buvo 46 proc., o neakredituotinių – 3 proc.¹⁸.</p>
<p>Labai didelis studijų programų skaičius, nemažai jų nepritraukia daugiau nei 10 studentų.</p>	<p>2015 m. per LAMA BPO priėmimo sistemą 32 proc. programų pritraukė 10 ar mažiau studentų. 62 studijų programos nepritraukė nė vieno studento.</p> <p>2012–2014 m. tendencija panaši. Daugiau nei 10 studentų nepritraukė apie 27 proc. studijų programų.</p> <p>Viena galimų tokios situacijos susiklostymo priežasčių – pernelyg smulki Lietuvoje naudojama studijų klasifikacija ir galimybė studijų programas registruoti studijų šakose, t. y. pačiame smulčiausiame studijų klasifikacijos vienetė. Tokiu būdu studijų programos specializuojasi ir orientuojasi į gana siaurą studijų šaką, jų bendras kiekis didėja, todėl ne visos studijų programos sulaukia stojančiųjų dėmesio. Kita galima priežastis – gana nesudėtinga procedūra registruojant naujas studijų programas. Tai lemia dar spartesnę jų skaičiaus didėjimą ir didesnę konkurenciją, kuri ne visoms studijų programoms būna naudinga.</p> <p>Tokios tendencijos atskleidžia poreikį peržiūrėti ir tobulinti studijų klasifikacijos sistemą, studijų programų registravimo ir akreditavimo tvarkas.</p>
<p>Nors dauguma absolventų įsidarbina, jų pasirengimas darbui darbdavių vertinamas prastai. Didelė dalis absolventų dirba žemesnės kvalifikacijos reikalaujantį darbą.</p>	<p>2013 m. po 12 mėn. nuo studijų baigimo įsidarbino apie 83 proc. absolventų¹⁹. 44 proc. darbdavių, atsižvelgdami į absolventų studijose įgytas žinias, mano, kad darbui jie nėra pasirengę²⁰.</p> <p>Praėjus metams po studijų baigimo kvalifikacijos lygmens „teoriškai“ neatitinkantį darbą dirbo 46 proc. kolegijų, 42 proc. I pakopos universitetų, 25 proc. II pakopos 2013 m. absolventų.</p> <p>Vis dažniau diskutuojama apie paruošiamų specialistų atitikį darbo rinkai, įgūdžių neatitikimo (angl. <i>skills mismatch</i>) problema dažnai įvardijama tarptautinėse rekomendacijose²¹ Lietuvai. Pasaulinio konkurencingumo ataskaitoje apie Lietuvą teigiama, kad viena pagrindinių problemų, stabdančių ekonominį augimą – netinkamai išsilavinusi darbo jėga²².</p> <p>Tad svarbu ieškoti sprendimų, kaip labiau</p>

¹⁷ Studijų kokybės vertinimo centras 2014 metais, veiklos ataskaita, SKVC, Vilnius, 2015.

¹⁸ Studijų kokybės vertinimo centras 2013 metais. Veiklos ataskaita. SKVC. Vilnius. 2014.

¹⁹ Specialistų kvalifikacijų žemėlapis pirminė analizė (MOSTA, 2015).

²⁰ Studijų kokybė Lietuvoje: suinteresuotųjų šalių požiūris (MOSTA, 2014).

²¹ Pavyzdžiui, European Commission / EACEA / Eurydice, 2013. Education and Training in Europe 2020: Responses from the EU Member States. Eurydice Report. Brussels: Eurydice.; The Global Competitiveness Report 2014–2015; etc.

²² The Global Competitiveness Report 2014–2015.

	<p>atliepti darbo rinkos poreikius, atnaujinant studijų turinį, atsižvelgiant į naujausias mokslo žinias, technologijų raidos, ekonomikos tendencijas.</p>
--	--

Studijų prieinamumas

Tendencijos	Argumentai, išvalgos, rekomendacijos
<p>Didelė aukštąjį išsilavinimą įgijusiųjų dalis.</p>	<p>CEDEFOP 2013 m. prognozėmis, iki 2020 m. Lietuvoje reikės vis mažiau žemos ir vis daugiau vidutinės ir aukštos kvalifikacijos darbuotojų. „Europa 2020“ strategijoje išsikeltas siekis, kad 2020 m. 40 proc. 30–34 m. šalies gyventojų turėtų aukštąjį išsilavinimą. Lietuvoje šis rodiklis jau viršytas, tačiau stiprėja diskusija apie švietimo pasiūlos ir darbo rinkos paklausos dermę, svarbu siekti ne tik aukštojo mokslo masifikacijos, bet ir skatinti absolventų sėkmingą integraciją darbo rinkoje.</p>
<p>Lietuva kol kas neturi trumpojo ciklo studijų programų.</p>	<p>Lietuva patenka tarp tų Europos šalių, kurios nevykdo trumpojo ciklo (angl. <i>Short cycle</i>) studijų, nors jas laiko aukštojo mokslo dalimi. 2014 m. tokio tipo studijas teikė 26 iš 47 Bolonijos proceso oficialių šalių narių²³.</p> <p>Europoje vis daugiau kalbama ir akcentuojama lanksčių, prie individualių studento poreikių pritaikytų studijų svarba. Trumpojo ciklo studijų sistemai suteikia lankstumo, sudaro galimybę studentams savo tempu kilti mokymosi laiptais pamažu, nebūtinai pabaigiant I pakopos studijas tam, kad gautų formalią kvalifikaciją. Taip pat tokias studijas galima greitai pritaikyti prie studentų ir visuomenės poreikių ir skatinti aukštąsias mokyklas aktyviai ir glaudžiai bendradarbiauti su verslo ir profesinėmis organizacijomis. Siekiant didinti aukštojo mokslo prieinamumą įvairaus statuso (ypač „netradiciniams“) potencialiems studentams, trumpojo ciklo studijos tampa patrauklia alternatyva.</p>

²³ European Commission / EACEA / Eurydice, 2015. *The European Higher Education Area in 2015: Bologna Process Implementation Report*. Luxembourg: publications Office of the European Union.

Tikimybei studijuoti didelę įtaką turi socioekonominis statusas ir gyvenamasis regionas (savivaldybė, kurioje baigta mokykla).

Valstybės finansuojamų vietų („studijų krepšelių“) skyrimo sistema nepalanki prastą socioekonominį pagrindą turintiems stojantiejiems. Lietuva yra viena iš nedaugelio Europos šalių, kur finansavimas studijų kainai apmokėti skiriamas tik pagal akademinį rezultatą, neatsižvelgiant į asmens socialinį ir ekonominį statusą bei poreikius²⁴. Moksleivių apklausa²⁵ rodo, kad jiems didžiausią įtaką priimant galutinį sprendimą, kur ir ką studijuoti, turi galimybė gauti valstybės finansavimą studijoms ir ji yra netgi svarbesnė nei studijų programa ir aukštoji mokykla.

Tarp studentų neproporcingai daug asmenų, kurių tėvai eina vadovaujančias pareigas arba dirba aukštos kvalifikacijos reikalaujantį darbą.

Tikimybė studijuoti, jei bent vienas iš tėvų turi aukštąjį išsilavinimą, yra beveik 2 kartus didesnė nei tuo atveju, jei nė vienas iš tėvų neturi aukštojo išsilavinimo²⁶. Tam įtakos turi daug veiksnių (pvz., vertybinės orientacijos, finansinės galimybės, kt.). Vienas iš jų – galimybė įpirkti korepetitorius, padedančius pasirengti egzaminams. Daugiau nei pusė (52 proc.) moksleivių, kurių tėvai neturi aukštojo išsilavinimo, teigia, kad korepetitoriams neturi lėšų, nors tik 35 proc. nejunta tam poreikio²⁷. Apklausos taip pat rodo, kad žemo socioekonominio statuso (SES) stojantieji į AM dažniau surenka vidutinius konkursinius balus, o aukšto SES – aukštus²⁸.

Tikimybė studijuoti priklauso ir nuo savivaldybės, kurioje baigta mokykla. Tarp stojančiųjų, kurie baigė mokyklas Birštono ir Kalvarijos sav., įstojančiųjų dalis mažiausia. Stojantieji iš mažesnių regionų vidutiniškai turi mažesnę konkursinį balą, bet įstojusiųjų dalis nenusileidžia stojantiejiems iš didžiųjų savivaldybių. Tikėtina, kad šie stojantieji dažniau renkasi kolegijas ir jiems nėra taip svarbu, kokią studijų programą studijuoti.

Svarbu spręsti švietimo sistemos netolygumus (ypač pereinant iš viduriniojo ugdymo į aukštojo mokslo sistemą), tobulinti studijų finansavimo sistemą.

Regioninių kolegijų tinklas tolygiai apima Lietuvos teritoriją: sudaromos galimybės aukštojo mokslo siekti arčiau namų.

Kolegijose, palyginti su universitetais, studijuoja didesnė dalis studentų, baigusių tos pačios apskrities vidurinio lavinimo mokyklas²⁹. Koleginio tinklo stiprinimas galėtų išlikti kaip viena iš regioninės plėtros priemonių.

²⁴ Peer Learning for the Social Dimension of Higher Education (PL4SD). National Report, Lithuania, 2014.

²⁵ Studijų kokybė Lietuvoje: suinteresuotųjų šalių požiūris (MOSTA, 2014).

²⁶ Šaltiniai: Eurostudent V, LSD. Skaičiavimai: MOSTA.

²⁷ Moksleivių apklausa (MOSTA, 2015).

²⁸ Studentų apklausa (MOSTA, 2012).

²⁹ Lietuvos švietimas skaičiais, MOSTA, 2014, p. 17–18.

<p>Pereiti tarp studijų pakopų tiems, kurie I pakopą baigė kolegijose – sudėtinga.</p>	<p>Iki 2015 m. magistrantūroje siekiantiems studijuoti kolegijų absolventams buvo privalomi išlyginamieji kursai, kurie nėra finansuojami valstybės. Nuo 2015 m. toks reikalavimas³⁰ panaikintas, reglamentavimas perduotas universitetams. Svarbu užtikrinti, kad žengtas žingsnis AM prieinamumo didinimo linkme, sudarytų galimybes visiems norintiems sklandžiai pereiti į kitą studijų pakopą.</p>
<p>Žemas mokymosi visą gyvenimą lygis.</p>	<p>Tik 8 proc. įstoja į aukštąsias mokyklas po daugiau nei 24 mėn. pertraukos. Pagal suaugusiųjų (24–64 m. amžiaus grupės) dalyvavimą mokymosi visą gyvenimą programose rodiklį, esame žemiau nei ES vidurkis: 2013 m. Lietuvoje ši reikšmė siekė 5,7 proc. o ES vidurkis buvo 10,5 procento. Strategijoje „Europa 2020“ išsikeltas tikslas turėti 15 proc. suaugusiųjų, dalyvaujančių mokymosi visą gyvenimą programose. Svarbu ieškoti priemonių, skatinančių didinti mokymosi visą gyvenimą lygį.</p>
<p>Menkai išvystyta neformaliuoju būdu įgytų kompetencijų pripažinimo sistema.</p>	<p>Europos Komisijos teigimu, Lietuvoje dar nėra visiškai pasirengta taikyti savimokos ir neformaliojo mokymosi pripažinimo sistemą³¹. Lietuvoje neformaliu būdu įgytos kompetencijos kasmet pripažįstamos 300–500 studentų³². Didėsnis dėmesys šiai sričiai padėtų didinti aukštojo mokslo prieinamumą įvairaus socialinio ir ekonominio statuso asmenims.</p>

Tarptautinis patrauklumas

Tendencijos	Argumentai, išvalgos, rekomendacijos
<p>Didelė Lietuvos piliečių dalis siekia aukštojo mokslo užsienyje, o užsienio studentams Lietuva nėra patraukli. Pastebima Lietuvos AM orientacija į vietos rinką.</p>	<p>Pastebima Lietuvos AM orientacija į vietos rinką, o tai silpnina mokslo ir studijų tarptautinį konkurencingumą. 2012 m. užsienio aukštosiose mokyklose kvalifikacinio laipsnio siekiančių studentų skaičius prilygo 8,3 proc. visų Lietuvoje studijuojančiųjų (ISCED 5-6). Tai gerokai viršija ES vidurkį, kuris siekė 3,5 procento³³. Tik 2 proc. Lietuvos doktorantų yra užsieniečiai ir net 20 proc. visų Lietuvos pilietybę turinčių doktorantų studijuoja užsienyje. Studentų iš užsienio dalis auga, tačiau gerokai lėčiau nei vidutiniškai ES. 2012 m. studentai iš užsienio Lietuvos aukštosiose mokyklose sudarė 1,93 proc. (ES 28 – 9 proc.) visų pirmosios ir antrosios pakopos studentų³⁴. Pagal „Erasmus“ programą atvykstančių ir</p>

³⁰ LR švietimo ir mokslo ministro įsakymas „Dėl švietimo ir mokslo ministro 2010 m. birželio 3 d. įsakymo Nr. V-826 „Dėl magistrantūros studijų programų bendrųjų reikalavimų aprašo patvirtinimo“ pakeitimo. 2015-07-07. Nr. V-727.

³¹ 2014 m. Švietimo ir mokymo stebėsenos biuletenis.

³² European Commission / EACEA / Eurydice, 2015. *The European Higher Education Area in 2015: Bologna Process Implementation Report*. Luxembourg: publications Office of the European Union, p. 127.

³³ Šaltinis: Eurostat, 2015.

³⁴ Šaltinis: Eurostat, 2015.

	<p>išvykstančių studentų santykis išlieka neigiamas. Tam iš dalies įtakos turi nepalanki Lietuvos geopolitinė padėtis³⁵. Svarbu didinti Lietuvos studijų patrauklumą užsienio studentams, skatinti aukštojo mokslo tarptautinį atvirumą, siekti didesnio tarptautinio pripažinimo.</p>
<p>Tyrėjų judumas išlieka žemas.</p>	<p>2012–2013 studijų metais pagal „Erasmus“ programą išvyko 1310 aukštųjų mokyklų darbuotojų, o į Lietuvą atvyko 1067 dėstytojai iš užsienio.</p> <p>2012 m. duomenimis, 67,8 proc. Lietuvos tyrėjų po disertacijos gynimo nedirbo akademinio darbo užsienio mokslo ar studijų institucijoje ilgiau nei 3 mėn.³⁶.</p> <p>Svarbu ieškoti sprendimų, skatinančių pritraukti užsienio šalių tyrėjus, užtikrinti tolygų dvikryptį tyrėjų judumą, didinti paramą ilgalaikiams tyrėjų vizitams į užsienio mokslo ir studijų institucijas.</p>
<p>Auga jungtinių studijų programų su užsienio aukštosiomis mokyklomis skaičius.</p>	<p>2014 m. Lietuvoje buvo 29 jungtinių studijų programos, vykdomos kartu su užsienio aukštosiomis mokyklomis. Nors tai rodo jau dabar pasiektą studijų ir MTEP 2013–2020 m. plėtros programos siekį, kad tokių programų 2016 m. būtų 15, svarbu formuluoti didesnes ambicijas šioje srityje ir taip stiprinti Lietuvos aukštojo mokslo konkurencingumą tarptautinėje erdvėje.</p>
<p>Vis daugiau Lietuvos universitetų patenka į tarptautinius reitingus, tačiau kol kas dar nėra vienas Lietuvos universitetas nėra patekęs į Top 500 Akademinio pasaulio universitetų (ARWU) reitingą. Tai SMTEP plėtros programos tikslas 2016 metams.</p>	<p>2015 m. paskelbtame QS Pasaulio universitetų reitinge įtraukti 4 Lietuvos universitetai (VU, KTU, VGTU ir VDU). VU 2015 m. atsidūrė aukštesnėje vietoje nei ankstesniais metais. Pirmą kartą į šį reitingą Lietuvos universitetai įtraukti 2008 m. (VU užėmė 501–600 vietą).</p> <p>SMTEP plėtros programoje išsikeltas tikslas – 2016 m. turėti bent vieną Lietuvos aukštąją mokyklą, patenkančią tarp 500 universitetų, nurodytų Akademinio pasaulio universitetų reitinge (ARWU). Šis tikslas dar nepasiektas.</p> <p>Atkreipiant dėmesį į populiarėjančią reitingų kultūrą, kai aukštosios mokyklos prestižas tampa vis svarbesniu veiksniumi konkurencinėje kovoje, svarbu nuolat atnaujinti ir tobulinti studijų turinį ir procesą, didinant dėstytojų profesionalumą, stiprinti Lietuvos aukštojo mokslo tarptautinį pripažinimą.</p>

³⁵ Lietuvai gana sunku konkuruoti su anglakalbėmis ir kitų plačiai paplitusių kalbų AM sistemomis (Jungtinė Karalystė, Prancūzija, Vokietija, Austrija), nemokamo AM sistemomis (pvz., Skandinavija), patrauklaus klimato šalimis (Pietų Europa).

³⁶ Tyrimas MORE 2, 2012. Prieiga per internetą <http://www.more-2.eu/>.